

نخستین ثبت فسیلی آمونیت های سازند دلیچای در شمال سمنان

First record of Jurassic ammonites from the Dalichai Formation in northern Semnan

طیبه سربندی فراهانی *

* کارشناس ارشد چینه و فسیل شناسی

Sarband_3@yahoo.com

چکیده: سازند دلیچای در شمال سمنان (شرق مهدیشهر) با ستبرای ۱۲۲ متر به طور عمده مارن و آهک مارنی بوده که براساس تغییرات سنگ شناسی به ۴ بخش غیررسمی تقسیم و توصیف شده است. در برش مورد مطالعه، سازند دلیچای با ناپیوستگی فرسایشی بر روی سازند شمشک قرار داشته و به صورت تدریجی توسط سنگ آهک های ستبرالایه سازند لار پوشیده می شود. آمونیت های جمع آوری شده از این ناحیه مربوط به خانواده های *Phyllocerataidae*, *Oppeliidae*, *Morphocerataidae*, *Perisphinctidae*, *Aspidocerataidae* می باشد که سن باژوسین پسین؟- اکسفوردین پسین را برای سازند دلیچای در برش مورد مطالعه نشان می دهند. از میان آمونیت های خانواده *Perisphinctidae*، ۵ جنس و ۸ گونه برای اولین مرتبه از ایران شناسایی و توصیف گردید.

کلیدواژه: آمونیت، ژوراسیک، سازند دلیچای، سمنان.

Abstract: The Dalichai Formation in the studied section in North east of Semnan (Northeast Mahdishar), with a thickness 122 meters consists of Argilaceous limestone and Limestone that based on lithologic change it has been divided into four unformal members. The Dalichai Formation in the studied section overlies the Shemshak Formation disconformable and it has gradually been covered by the thick-bedded Limestone of the Lar Formation. In this area, the ammonites collected from the Dalichai Formation belong to the families *Phyllocerataidae*, *Oppeliidae*, *Morphocerataidae*, *Perisphinctidae*, *Aspidocerataidae* that indicates upper Bajocian?- upper Oxfordian. Among the *Perisphinctidae* Family five genus and eight species recorded the first time from in Iran.

Key words: Ammonite, Jurassic, Dalichai Formation, Semnan.

۱- مقدمه

ناحیه سمنان در دامنه های جنوبی بلندی های البرز و در حاشیه البرز مرکزی و شرقی، و ایران مرکزی قرار دارد. در شمال سمنان، گسل سمنان به عنوان حد جدا کننده البرز و ایران مرکزی رخمون دارد. حاشیه شمالی استان سمنان، بخشی از دامنه جنوبی کوه های البرز است که زمین ریخت شناسی خشن و بلند دارد و به طور معمول از آن به عنوان البرز مرکزی و گاه البرز شرقی یاد می شود. گسترش سازند دلیچای در نواحی شمال سمنان در خور توجه بوده و غنای فسیلی مناسبی را دارا می باشد. آمونیت های سازند دلیچای در شمال سمنان تنوع و فراوانی بسیار بالایی داشته و به دفعات توسط عده کثیری از آمونیت شناسان ایرانی و خارجی مورد مطالعه و نامگذاری قرار گرفته اند. در پژوهش کنونی به معرفی و سیتما تیک گونه های جدید آمونیت های شناسایی شده از سازند دلیچای در برش مهدیشهر می پردازیم که برای اولین بار از ایران شناسایی شده اند.

2- شرح واحدهای سنگ چینه ای سازند دلیچای در شمال سمنان (برش مهدیشهر)

بر اساس تغییرات سنگ شناسی، ۴ واحد سنگ چینه ای در این برش به شرح زیر قابل شناسایی می باشد.
2-1 همبری زیرین: همبری زیرین سازند دلیچای با سازند شمشک از نوع ناپیوستگی فرسایشی است که خود مبین عملکرد رخداد سیمرین میانی می باشد (آقنابتی، ۱۳۷۱) و (Seyed- Emami & Alavi-Naini, 1990, Fursich et al., 2009, Wilmsen et al., 2009). بر اساس فونای آمونیتی، آئنین جوان ترین سنی است که در ناحیه سمنان برای سازند شمشک در نظر گرفته شده است (Seyed- Emami et al., 2008).

2-2 واحد سنگی ۱: بخش زیرین سازند دلیچای در برش مهدیشهر با ۱۱/۴ متر ضخامت از مارن های سبز متمایل به خاکستری تشکیل شده است. وجود ردیف های مارنی و مرز ناپیوسته با سازند شمشک می تواند بیانگر تغییرات ناگهانی در ژرفای محیط رسوبی باشد. به نحوی که در این ناحیه ردیف های سنگی سازند شمشک شامل توالی از ماسه سنگ و کنگلومرای متعلق به محیط های قاره ای می باشد. توالی مذکور ناگهان با مارن های سازند دلیچای مربوط به محیط ژرف جایگزین می شود. این واحد فاقد ماکرو فسیل است، لیکن در اکثر نقاط البرز،